

Motion till riksdagen

1985/86:Jo756

Viola Claesson m. fl. (vpk)

Kemisamhället

Riksdagens beslut under 1985, bl. a. om att inrätta Kemikalieinspektionen, innebär inte några genomgripande förändringar som kan förväntas minska antalet skador på människor och livsmiljö. Vpk:s förslag vann inte gehör hos riksdagens majoritet.

Beslutet beträffande Kemikalieinspektionen betyder, särskilt som resurserna ekonomiskt och personellt inte innebär någon förändring i förhållande till tidigare myndighetsorganisation, att regering och riksdag har upprepat sitt konststycke från 1970-talet. Då tillkom också en ny lagstiftning på området, vilken följdes av en myndighetsorganisation som var sig lik från tidigare i allt, med undantag från namnet – produktkontrollbyrån/produktkontrollnämnden.

Vpk anser att de teknokratiska och byråkratiska lösningar som hittills presenterats och som är anpassade till rådande samhällssystem oftast tillkommit på grund av en allt medvetnare miljöopinions krav, men samtidigt utformats så att de skulle kunna accepteras av de mäktiga kemikoncernerna.

Vpk delar inte socialdemokraternas och de borgerliga partiernas syn på tillväxt. Vi anser att produktion för profit skall ersättas med produktion för behov och social nytta. Ytterst handlar det om fördelningen av landets totala resurser. Den ekonomiska utvecklingen måste då inriktas på människors och djurs välbefinnande samt på sociala, kulturella och ekologiska värden. Denna syn borde enligt vpk genomsyra hela arbetarrörelsens miljöpolitik.

Kemikommisionens arbete, vilket var ett förspel till de riksdagsbeslut som kommenteras ovan, försökte aldrig att, som vpk föreslog, göra en analys av den kemiska industrin och dess maktutövning. När regeringen och miljömyndigheterna gör ansatser för att angripa miljöhoten möts detta alltid av hårt motstånd från industrins sida, eftersom man befarar att dess vinster skall komma att naggas i kanten. Ett av de senaste exemplen gäller Volvos etablering i Uddevalla där man försöker tvinga befolkningen att godta livsfarliga utsläpp från den nya bilfabrikens hantering av bl. a. metallslacker.

Arbetslöshetsspöket plockas fram för att ställa människor inför det omöjliga "valet" mellan arbetstillfällena och en god miljö. Denna utpressningstaktik beror i grunden på flertalets maktlöshet gentemot industrijättarna och leder i sämsta fall till en deformation som tar sig uttryck i att grupper som har allt att vinna på samarbete – t. ex. facket och miljörörelsen – uppträder som motståndare. Miljöförstörarnas taktik att söndra och härska vinner störst terräng då den ekonomiska krisen lägger ytterligare bördor på de mest utsatta.

För att kunna angripa miljöproblemen och kemisamhällets risker fordras en långsiktig planering där de politiskt ansvariga tar fasta på samhällsnyttan. I dag saknas samhällsekonomiska beräkningar som visar kostnaderna för uteblivna men framåtsyftande satsningar. Passiviteten innebär att samhällsekonomin kommer att belastas av mångmiljardbelopp i ökade sjukvårdskostnader och utgifter för att så småningom åstadkomma livsnödvändiga restaureringsförsök som kan återställa förgiftad jordbruksmark, skadad natur, byggnader osv.

De faror som i dag hotar oss har en annan och djupare dimension än tidigare, vilket borde leda till snabba och konkreta åtgärder – även sådana som begränsar företagets makt. Vi står alla inför ett vägval där passivitet leder till katastrof. I detta vägval går det inte att kompromissa mellan t. ex. kemi- och läkemedelsjättarnas samt bil- och livsmedelsindustrins krav på miljardvinster och de krav som en allt starkare miljöopinion för fram.

I en rad tidigare motioner har vpk krävt att en behovsprövning av kemiska ämnen och produkter skall införas. Flera miljö- och djurskyddsorganisationer delar denna uppfattning. Vi anser att behovsprövning är ett konstruktivt sätt att komma till rätta med kemisamhällets risker och dessutom bättre ur såväl rättvisesynpunkt som av etiska skäl än att använda människor och djur som "försökskaniner". Behovsprövning av kemikalier är det radikalaste sättet att begränsa tillverkning, import och användning på detta område.

Ett annat viktigt krav som måste upprepas är att produktregistret som upprättats över kemiska ämnen och produkter skall göras fullständigt och vara tillgängligt för alla som önskar få insyn i företagets och myndigheternas verksamhet på kemikalieområdet. Hittills har den kemiska industrin satt käppar i hjulet för att stoppa samhällets fullständiga insyn i företagets tillverkning och hantering.

Efterdebatten till katastrofen i Bhopal i Indien, där flera tusen människor dödades och hundratusentals skadades allvarligt, har liksom det inhemska gasutsläppet vid Bofors i Karlskoga visat de allvarliga brister som finns när det gäller översikt, säkerhet och planering på kemiområdet. Kemikalietillverkarna, som tycks ha fått kalla fötter av all negativ publicitet om händelserna i Sverige, ser nu om sitt hus. Det sker bl. a. med hjälp av en modellfolder "för de företag som bedömer att de har anledning att informera de kringboende (vid resp. fabrik)".

Civilförsvarsstyrelsen har tagit fram en signal som står för "Viktigt meddelande" och som är tänkt att använda "om det sker ett ofrivilligt större gasutsläpp från en industri", etc. Problemet med här beskrivet sätt att attackera ett stort problem är att myndigheterna helt sätter sin tillit till företagets goda vilja att "informera" människorna i sin omgivning. Här handlar det om samma företagsbransch som med hänvisning till företagets konkurrensförmåga under alla år hävdar sin rätt till hemlighetsmakeri.

Vpk anser inte att det är lämpligt att vare sig civilförsvarsstyrelsen eller Kemikalieinspektionen och brandskyddsmyndigheterna överlåter ansvaret så som nu sker. Vi upprepar därför vårt krav om att samhället skall kräva fullständig insyn i verksamheter typ kemikaliehantering samt att man tar det reella ansvaret för att informationen till medborgarna sker tillfredsställande.

Hemställan

Mot. 1985/86

Jo756

Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslås

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att nuvarande och kommande utredningsarbeten på kemikalie- och miljöområdena jämväl skall belysa konsekvenser av och samhällsekonomiska kostnader för uteblivna satsningar på dessa områden,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om ett lagförslag innehållande behovsprövning av kemiska ämnen och produkter,
3. att riksdagen hos regeringen hemställer om att det tidigare upprättade produktregistret görs fullständigt, i enlighet med vad som anges i denna motion, samt att registret skall vara helt öppet för insyn,
4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om information till medborgarna om hälso- och miljörisker i omgivningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 27 januari 1986

Viola Claesson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)